

Remissvar SOU 2024:21 Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, är en feministisk organisation vars uppgift det är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors livsvillkor. Roks arbetar för att synliggöra sambanden mellan kön, makt och våld samt för att öka kunskapen och kompetensen i dessa frågor såväl inom som utom organisationen. För Roks innefattar mäns våld mot kvinnor utsatthet för fysisk och psykisk misshandel, handel med kvinnors kroppar, sexuellt våld och trakasserier. Roks ser att mäns våld kan drabba alla kvinnor, men också att kvinnors livsvillkor och livsrum kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer oss och de som förenar kvinnor. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor även drabbar barn som lever i våldets närhet.

Roks tackar för möjligheten att inkomma med synpunkter på utredningens förslag. Utredningen föreslår ett nytt inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål som ska ersätta det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet. Utredningen har också utrett ett nytt särskilt delmål gällande våld i hederns namn. I Roks mening är det avgörande att alla politiska reformer och förslag på området beaktar den kunskap och erfarenhet av mäns våld som jourrörelsen besitter. Jourerna är samhällets viktigaste kunskapsbärare i frågor om hur mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn uttrycker sig och utan denna utgångspunkt är det stor risk att åtgärder blir trubbiga, missar sina mål och i värsta fall kontraproduktiva.

Sammanfattande synpunkter

Roks ser positivt på att utredningen utgår från Istanbulkonventionen som Sverige undertecknat. Det är inte bara ett åtagande som Sverige måste följa, utan också ett verktyg för att säkerställa att åtgärder för att stoppa mäns våld mot kvinnor är effektiva. Konventionens förståelse av våld speglar väl den utgångspunkt som jourrörelsen har av mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn.

Roks ser dock kritiskt på att det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet ska ersättas med utredningens förslag. Den nuvarande lydelsen är tydlig och synliggör det systematiska våld kvinnor utsätts för. Roks delar utredningens synpunkter om att inte införa ett

särskilt delmål om våld i hederns namn. Om ett sådant delmål införs kommer våld i hederns namn ses som en avvikelse och inte som en del av mäns våld mot kvinnor.

Roks synpunkter fördjupade

Nytt inkluderande delmål

- *Roks ser kritiskt på det nya förslaget på det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet*
- *Roks kräver att alla våldsformer inom mäns våld mot kvinnor ska utgå från kön, makt och våld*
- *Roks föreslår formuleringen: 'Mäns och killars våld mot kvinnor och flickor ska stoppas. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig och psykisk integritet'.*

Kvinnor och tjejer utsätts för ett systematiskt våld som bygger på patriarkala strukturer. Den yttersta konsekvensen av könsmaktsordningen är det systematiska våld som kvinnor och tjejer utsätts för av män. För att stoppa våldet måste denna beskrivning vara utgångspunkt för alla samhällets insatser på området.

Uttrycket mäns våld mot kvinnor tydliggör vem som är förövare och vem som utsätts. Roks ställer sig därför både kritiska och frågande till att en utredning tillsatts för att utreda ifall det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet ska inkludera annat, exempelvis kvinnors våld mot män. Det ger jämställdhetspolitiken en ny riktning som inte speglar den verklighet som våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn lever i. Genom ett bredare delmål riskerar jämställdhetspolitiken att bli urvattnad och i förlängningen förväntas arbeta med all typ av våld som förekommer i ett samhälle. Ett inkluderande jämställdhetspolitiska delmål riskerar att bli ett generellt mål om våld. Roks ser dock positivt på att utredningen fastställer att målet måste ha ett könsperspektiv och att det ska utgå från att män är överordnade kvinnor.

Mäns våld mot kvinnor är en ansats att beskriva den bredd och stora omfattning av våldsformer som kvinnor och tjejer kan utsättas för under sin livstid. Meningen med ett samlingsbegrepp är att säkerställa att alla som arbetar med frågan har en sammanhållen våldsförståelse med utgångspunkt i samma kunskap.

Att dela upp våldets uttryck i kategorier som mäns våld i hederns namn, mäns våld mot kvinnor i hemmet, mäns handel med kvinnors kroppar, män och killars våld mot tjejer och mäns våld mot äldre kvinnor kan vara ett viktigt verktyg för att möjliggöra för den som utsätts att beskriva sina upplevelser. Ibland kan det också vara ett sätt att hjälpa

politiker och beslutsfattare att se vidden av våldet. Däremot menar vi att en uppdelning av begreppet behöver göras med varsamhet för att inte fragmentera förståelsen för våld. Annars är risken stor att alternativa förklaringsmodeller för mäns våld mot kvinnor etableras eller att förståelsen blir spretig.

Roks menar därför med bestämdhet att arbetet med att stoppa mäns våld mot kvinnor och tjejer behöver ha en målformulering som utgår från detta begrepp och att det samtidigt finns en kunskap om att kvinnor och tjejer utsätts för många olika våldsformer under sin livstid.

Roks ser därför kritiskt på utredningens nya förslag på det sjätte jämställdhetsmålet.

Förslaget ger uttryck för en problematik som redan idag är tydlig bland politiker, beslutsfattare och rättsväsende. Roks ser ofta i utredningar, politiska förslag och domstolsbeslut att olika våldsformer rationaliseras och reduceras genom alternativa våldsförståelser. Det förekommer i socialtjänstens utlåtanden om kvinnors våldutsatthet, i domar om sexualbrott och i åtgärdsprogram från politiker. Sällan beskrivs våldet på ett sätt som motsvarar verkligheten för kvinnor, tjejer och barn som lever med mäns våld.

Detta gör att åtgärder som införs skadar och försvårar arbetet för att stoppa mäns våld, och kan i många fall begränsa kvinnors livsutrymme ännu mer. Därför ser vi också att det nya förslaget av delmålet riskerar att skapa ännu fler alternativa förståelser av våldet, som är ineffektiva och oanvändbara.

Det nya förslaget riskerar att läsas som en uttömmande lista över de våldsformer som ska prioriteras i åtgärdsarbetet. Det finns därmed en risk att andra våldsformer som kvinnor utsätts för inte ges samma kraftslag.

Däremot delar Roks utredningens konstaterande om att den nuvarande lydelsen tolkas på ett allt för snävt sätt, ofta som att det endast innebär mäns våld mot kvinnor i hemmet. Risken är dock att den föreslagna formuleringen får liknande konsekvenser då en fragmentering av våld också öppnar för att utelämna de våldsformer som inte nämns.

Roks föreslår därför ett sjätte jämställdhetspolitiskt delmål som syftar till att bredda den politiska förståelsen för mäns våld mot kvinnor och säkerställa att allt arbete utgår från en gemensam och sammanhållen förståelse av våld:

”Mäns och killars våld mot kvinnor och flickor ska stoppas. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig och psykisk integritet”.

Våld i nära relation

- Roks ser allvarligt på att begreppet våld i nära relation används

Utredningen beskriver våld i nära relation som ett uttryck för mäns våld mot kvinnor. Roks arbetar för att ta bort begreppet våld i nära relation då politiker och beslutsfattare likställer våld i nära relation med mäns våld mot kvinnor. Roks ser att våld i nära relation används som ett motstånd mot jourrörelsens kunskap och erfarenhet av makt, kön och våld. Könsneutrala termer av våldet tydliggör inte det systematiska våld som kvinnor och tjejer utsätts för, tvärtom döljer det problemet. Utredningens utgångspunkt *”är att ojämställda strukturer i samhället leder till maktobalans mellan kvinnor och män. Där kvinnor utsätts för grovt upprepat, systematiskt och ibland dödligt våld”*. Roks vill tydliggöra att dessa ojämställda strukturer råder, inte bara när våld uppkommer, utan också i samhället i stort. Begreppet våld i nära relation och våld i ungas parrelationer har skapats i samma ojämställda strukturer och ska därför ses som ett motstånd mot arbetet för jämställdhet. Trots det så används begrepp som våld i nära relation och våld i ungas parrelationer. Därför ser Roks allvarligt på att begreppet våld i nära relation används både i utredningen och som förslag till delmålet. Roks ser hellre att man använder begrepp som *”mäns våld mot kvinnor i hemmet”* för att beskriva det våld som kvinnor utsätts för av sin partner i hemmet.

Särskilt delmål för mäns våld i hederns namn

- Roks ser delar utredningens uppfattning om att inte införa ett särskilt delmål för mäns våld i hederns namn

-Roks menar bestämt att mäns våld i hederns namn är en del av mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn

- Roks menar bestämt att begreppet ” mäns våld i hederns namn” ska användas istället för ”hedersrelaterat våld och förtryck”

Roks använder begreppet mäns våld i hederns namn. Roks väljer att benämna våldet som våld i hederns namn som en markering av att heder inte är en förklaring till våld, utan ett sätt att ursäka och bortförklara våldet. Istanbulkonventionen behandlar även våld i hederns namn och där används begreppet *”i hederns namn”*. Roks definition av sagda våld harmonierar därmed såväl med förståelse som språkbruk i konventionen.

Roks ser att mäns våld i hederns namn är en del av mäns våld mot kvinnor, eftersom våldet är den yttersta konsekvensen av könsmaktsordningen där kvinnor och tjejer utsätts systematiskt för våld. Det som särskiljer våld i hederns namn är det kollektivistiska tänkandet, där kvinnans beteende avspeglas på hela familjens och släktens anseende. Centralt är kvinnors och tjejers kyskhet, och det är hela familjens ansvar att kontrollera tjejen så att dåliga rykten inte uppstår, och bestraffa henne om det uppstår.

Mäns våld i hederns namn är därför ingen avvikelse och kan inte motverkas om det behandlas som en särart i förhållande till övriga uttryck för patriarkala strukturer. Roks noterar också att utredningen beskriver de rådande strukturerna olika beroende på våldsform. När mäns våld mot kvinnor beskrivs används "ojämställda strukturer" och när mäns våld i hederns namn beskrivs används "patriarkala strukturer". Att använda olika begrepp för att förklara våldets uppkomst är ett uttryck för problematiska föreställningar om heder som något annat än det våld som utspelar sig i det svenska samhället. Roks menar att såväl mäns våld här som i andra delar av världen är ett uttryck för patriarkala strukturer.

Kunskapshöjande insatser med rätt kunskap

Utredningen beskriver ett antal utmaningar i det jämställdhetspolitiska arbetet. Den nuvarande målformuleringen tolkas snävt och delar av det våld som kvinnor och tjejer utsätts för synliggörs inte. Roks delar utredarnas syn gällande behoven av ökad kunskap och stärkta åtgärder för att uppnå de mål som nu ska formuleras. Om inte nya åtgärder och lagstiftning följs upp med kunskapshöjande arbete i hela samhällets delar så ser inte Roks att kvinnor, tjejer och barn kommer att få bättre livsvillkor.

De kunskapshöjande insatserna behöver utgå från hur våldet faktiskt ser ut: kvinnor och tjejer utsätts systematiskt för våld av män under hela sin livstid. Våldet är den yttersta konsekvensen av könsmaktsordningen. Att det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet inte ger den effekt som behövs eller tas bokstavligen av andra beslutsfattare och politiker bygger på att kunskapen om kön, makt och våld inte finns i alla led. Roks ser därför att kunskapshöjande insatser i samhället i stort behöver införas som utgår från jourrörelsens erfarenhet och kunskap.

Adine Samadi

Vice ordförande Roks